

Kursrapport för Straffrätt, 15 hp., höstterminen 2021, kurskod: JU211L, tillfälleskod: 29687

Inledning om hur kursen bedrevs HT21

Enligt Stockholms universitets regler för undervisning och examination ska en kursrapport sammanställas senast tio veckor efter avslutad kurs. I detta dokument sammanställer vi den kursrapport som enligt universitetets centrala riktlinjer ska göras. Detta dokument innehåller därför en sammanställning av kursvärderingen samt kursansvarigas analys av denna m.m.

Inledningsvis ska något allmänt om under vilka förutsättningar som kursen bedrevs HT21. I linje med universitetets centrala beslut och Juridiska institutionens beslut om en delvis återgång till att bedriva salsundervisning, genomfördes grundkursen i straffrätt både i digital och fysisk form. Samtliga föreläsningar genomfördes digitalt via Zoom eller genom inspelade föreläsningar som fanns tillgängliga på kurssidan i Athena. Enligt institutionens riktlinjer skulle åtminstone en seminariegrupp reserveras för digital undervisning via Zoom. För att före kursstart undersöka bland studenterna i vilken utsträckning som de önskade ta del av seminarieundervisningen i sal eller digitalt, så närvarade en av kursföreståndarna vid en föreläsning på grundkursen i skatterätt (som är den närmast föregående kursen). Då genomfördes en så kallad ”poll” – vilken visade att hälften av studenterna ville genomföra undervisningen i sal, medan hälften av studenterna ville genomföra undervisningen digitalt. Därför beslutade vi som kursföreståndare att 3 seminariegrupper skulle gå i Zoom, medan 4 seminariegrupper gavs salsundervisning. Detta var i linje med institutionens riktlinje om att utgångspunkten skulle vara campusbaserad undervisning under HT21. Det kan vidare tilläggas att efter att gruppvalet avslutats för förstagångsregistrerade studenter, fanns det kvar platser i både fysiska och digitala seminariegrupper. Vi uppfattar det så att de studenter som önskade digital seminarieundervisning fick det och att de studenter som önskade salsundervisning fick sina önskemål tillgodosedda. Vidare visade sig denna indelning fungera väl – inte minst eftersom de (få) studenter som under kursen insjuknade i corona eller uppvisade förkylningssymptom kunde föras över till en seminariegrupp som hade sin seminarieundervisning digitalt. Därmed kunde dessa studenter genomföra kursen.

Kursansvariga

Dennis Martinsson och Annika Suominen

Svarsfrekvens och resultat från de universitetsgemensamma frågorna m.m.

Svarsfrekvens: Totalt besvarade 34 studenter kursvärderingen. Under HT21 var totalt 286 studenter registrerade på kursen (inkl. omregistrerade studenter). Således besvarades kursvärderingen av cirka 11,9 % av de studenter som var registrerade på kursen.

Resultatet av de universitetsgemensamma frågorna: I enligt med riktlinjerna från Stockholms universitet, läggs resultatet från de kvantitativa universitetsgemensamma frågorna till denna kursrapport som en bilaga.

Kursansvarigas sammanställning av fritextsvaren m.m.

Kursen styrkor enligt studenterna: Av de kvalitativa delarna av kursvärderingen, med fritextsvar rörande kursens styrkor framhålls en rad aspekter. Som kursansvariga ser vi mycket positivt på att studenterna upplever att kursupplägget följer en synnerligen logisk och genomtänkt struktur, där föreläsningar och seminarier matchar varandra ämnesmässigt och det finns en tydlig och tänkt progression inom kursen. En illustrativ kommentar är denna:

”Det har verkligen varit en superbra struktur på upplägget genom kursens gång, vilket har gjort det betydligt lättare att ta in all information och verkligen lära sig det. Vi har haft så oerhört bra, pedagogiska och givande lärare som verkligen är kunniga inom straffrätten. Intressanta och givande seminarium och föreläsningar. Något som jag verkligen har älskat under kursens gång är den tydliga röda tråden, att ett område presenteras och går igenom på en föreläsning för att sedan på ett djupare plan bearbeta det och applicera det på cases på seminarierna.”

I linje med detta framhåller studenterna särskilt seminarierna som en styrka hos kursen – studenterna upplever att seminarierna ger möjlighet till fördjupning och att seminarierna ger en god förståelse av de straffrättsliga frågor och teman som seminarierna uppmärksammar. Vidare framhåller studenterna att även föreläsningarna är en styrka med

kursen: de ger tillfälle till både översikt och fördjupning, särskilt framhålls att föreläsningarna ger möjlighet till att konkreta visa på vad som inom ramen för kursen menas med att studenterna ska inta ett kritiskt förhållningssätt till straffrättsämnet. Även vid besvarandet av andra frågor i kursvärderingen, framhålls det som positivt att det vid föreläsningarna framhålls var någonstans som det kritiska förhållningssättet utspelar sig genom att flera föreläsare var tydliga med om det handlade om gällande rätt, lagstiftningsnivån o.s.v. En synpunkt som ges av flera studenter är att de upplevde det som uppfriskande att de undervisande lärarna riktade kritik mot enskilda avgöranden från Högsta domstolen, hur viss lagstiftning rent dogmatiskt är konstruerad, hur vissa uttalanden och argument i juridiskt relevanta källor inte alltid framstår som övertygande samt hur lärarna framhållit olika tolkningsalternativ och olika uppfattningar bland exempelvis olika rättsvetenskapare och författare.

Vidare kommenterar åtminstone en student att det var positivt att vi beslutade att ha seminariegrupper i både digital och fysisk form. Något annat som framhålls som positivt är att vissa föreläsningar var förinspelade, vilket möjliggjorde att man som student kunde lyssna på föreläsningen flera gånger och i sin egen takt.

Studenterna upplever också att samtliga lärare på kursen är kunniga, pedagogiska, tydliga och strukturerade. Det är givetvis ett mycket gott betyg.

På den särskilda frågan om vilka undervisningsmoment som särskilt bidragit till studenternas förståelse av straffrätten framhåller studenterna unisont seminarierna som det enskilt starkaste momentet på kursen i detta avseende. I denna del nämns inte direkt några särskilda seminarier, men när särskilda undervisningsmoment omnämns så handlar det exempelvis om osjälvtändiga brott (förstadier och fleras deltagande i brott). Igen framhåller studenterna att seminarierna är genomtänkta vad gäller tågordningen och kopplingen mellan föreläsningar och seminarier. En student skriver exempelvis: "Seminarierna är bra för fördjupning men överlag är det föreläsningarna som främst hjälpt mig att förstå vad straffrätten handlar om." Således ser studenterna kopplingen mellan föreläsning och seminarier på precis det sätt som de kursansvariga ser på detta.

På den särskilda frågan om på vilket sätt grundkursen i straffrätt bidragit till att utveckla förståelse för och förmågan att använda juridisk argumentation, inklusive lagtolkningsfrågor, är fritextsvaren inte särskilt många. Det gör det inte helt lätt att sammanställa denna del. Men om något ska sägas, ger fritextsvaren ändå intrycket att vissa seminarier särskilt bidrog till detta. Studenter nämner exempelvis de inledande seminarierna (med fokus på bland annat legalitetsprincipen och vissa rättspolitiska frågor såsom relationen mellan Högsta domstolen och lagstiftaren) som särskilt givande, liksom de seminarier där nedslag har gjorts rörande olika förarbetsuttalanden och Lagrådets yttranden. Även vid besvarandet av denna fråga framhåller studenterna att det snarast är

kursen som helhet som bidragit till en förstärkt förmåga i detta avseende. Följande kommentarer är illustrativa:

”Alla moment tillsammans, föreläsningarna har förberett oss för seminarierna som i sin tur har gett oss verktygen och kunskapen.”

”Uppgifterna till seminariet har hjälpt mig att tänka på att argumentera för de juridiska lösningar jag har haft. Under seminarierna har lärarna varit duktiga på att ställa följdfrågor och problematisera vilket har hjälpt mycket.”

”Jag upplevde att lärarna var ganska konsekventa med att poängtera att det är viktigt att argumentera för sin slutsats och uppvisa relevanta rättskällor och beskrivningar för hur man har kommit till den slutsatsen.”

På den särskilda frågan om på vilket sätt grundkursen i straffrätt bidragit till att stärka förmågan att kunna anlägga ett kritiskt förhållningssätt i förhållande till juridiken, är fritextsvaren återigen ganska få. Det gör det inte helt lätt att sammanställa denna del av kursvärderingen. Men om något ska sägas, framhåller flera studenter att kursen i sin helhet har bidragit till en delvis ny syn på detta. Följande kommentarer är belysande:

”Ni som håller i kursen är otroligt kritiska. Inspirerande hur ni kritiserar allt från HD till lagtext och doktrin. Det gav mig blodad tand och självförtroende att vara mer kritisk och ärlig i vad jag tänker.”

”Den kursen som hade mest kritiskt förhållningssätt hittills.”

”Jag tycker att kursen har främjat ett lite mer filosofiskt förhållningssätt till juridiken överlag, vilket jag har saknat på tidigare kurser.”

”Främst genom att börja med att ifrågasätta [sic] i vilket sammanhang en viss problemfrågeställning ska lösas befinner sig inom, är det gällande rätt, på lagstiftningsnivå etc.”

Härutöver nämns flera konkreta seminarier som givandet i detta avseende. Studenterna nämner exempelvis undervisningen om sexualbrott som ett inslag som stärkt det kritiska förhållningssättet, liksom de seminarier som har mer av rättspolitiska inslag.

Kursens svagheter enligt studenterna: Av de kvalitativa delarna av kursvärderingen, med fritextsvar rörande kursens svagheter – och därmed vad som eventuellt kan förbättras med kursen – så spretar det lite, vilket gör det svårt att göra en sammanställning. Här görs en sammanställning av sådana synpunkter som återkommer i flera studenters fritextsvar.

En sak som dock återkommer är att en del studenter noterar att de tycker att det fanns för lite tid på seminarierna, vilket gjorde att samtliga seminariefrågor inte alltid hanns med. Studenter som framför denna synpunkt föreslår därför att antalet uppgifter m.m. till seminarierna ses över. Någon student upplevde, på grund av tidsbristen, att det fanns begränsat med utrymme att ställa frågor under seminarierna. Även om många studenter uppfattar det kritiska förhållningssättet som genomgående positivt, framhåller några få studenter att de har upplevt detta angreppssätt något oklart vad som egentligen gäller i vissa avseenden. En del studenter önskar mer tid på tentan. Någon student skulle önska att undervisningsmomenten om påföljder kunde ha kommit tidigare på kursen. Några enstaka studenter önskar att det hade funnits en möjlighet att byta seminariegrupp vid enskilda undervisningstillfällen. En student önskar att fler föreläsningar var förinspelade. En del studenter skulle önska en annan kurslitteratur än ”Kriminalrättens grunder”.

Kursansvariga analys och slutsatser av behovet av förändringar m.m.

Reflektioner över de förslag m.m. som framkommit i kursvärderingen avseende kursens svagheter m.m.

Flera studenter har som sagt kommenterat att de upplevde att tiden var något knapp på seminarierna. Vi vill därför understryka att vi alltid noga överväger antalet – och omfattningen av – de övningsuppgifter, frågor m.m. som ska förberedras till respektive seminarium. Vi tar därför med oss denna synpunkt till planeringen inför nästa kursomgång (VT22) för att se vad som kan förbättras i detta avseende. Möjligen kan det också vara så att tidsfaktorn skiljer sig åt beroende på om seminarieundervisningen sker digitalt eller fysiskt i sal. Vår erfarenhet av den undervisning som bedrivits under den rådande pandemin är att det generellt tar mer tid i Zoom än i sal att hinna med seminariefrågorna o.s.v. Vi kan dock inte hålla med om att det saknats möjligheter under seminarieundervisningen att ställa frågor i anslutning till denna: tvärtom har vi exempelvis inlett varje seminarium med att ställa en generell fråga om det är någon som undrar något särskilt över seminarietemat (t.ex. från den föreläsning på samma tema som hållits före seminariet) och vi uppmanar fortlöpande studenter under seminarieundervisningen att ställa frågor. Vi vill också betona att för de seminariegrupper som haft salsundervisning, så har lärarna i mycket stor utsträckning varit kvar under pausen och det har då funnits tillfälle att ställa frågor under pausen. Även för de seminariegrupper som haft undervisning i Zoom har det funnits möjligheter att ställa frågor när seminariet är färdigt. Vi uppmuntrar dock studenter att ställa frågor under själva seminariet, vår erfarenhet är att de flesta frågor som ställs i pausen är sådant som flera studenter undrar över och det är därför positivt om alla studenter får höra svaret. Nu brukar lärarna efter pausen nämna vilka frågor som uppkommit under pausen och hur man kan tänka kring dem. Dessutom – om man som student exempelvis

kommer på något man undrar över ett visst seminarium – kan man givetvis ställa frågor vid efterföljande seminarium. Vi ser det snarare så att tiden ibland kan bli knapp på seminariet (med att hinna med samtliga frågor) om det är många studenter som har frågor och funderingar kring ett visst tema – det betraktar vi som något odelat positivt och vi prioriterar då att besvara sådant som studenter funderar över än att hinna med alla frågor. Slutsatsen är helt enkelt att vi alltid överväger omfattningen av materialet till respektive seminarium, men att det kan finnas anledning att särskilt se över detta till nästa kursomgång.

När det gäller synpunkten att det inte är helt enkelt att förstå vad som gäller i vissa frågor som innebär att studenter ska inta ett kritiskt förhållningssätt, kan vi hänvisa dels till att detta synliggörs konkret på föreläsningarna och därmed visas detta för studenterna vad det exempelvis kan handla om, dels till att man som student ofta kan få god vägledning av de frågor som ska förberedas till seminarierna. I förhållande till seminariematerialet ställs i princip till varje seminarium frågor som innefattar ett kritiskt förhållningssätt: det kan vara i förhållande till enskilda avgöranden, lagförslag o.s.v. Dessutom är det generella intrycket av kursvärderingen att en majoritet av studenterna uppfattar detta som positivt. Härtill ska sägas att det ingår i de förväntade studieresultaten i kursplanen (som är juridiskt bindande för hur undervisningen ska bedrivas) att studenter efter genomgången kurs ska kunna inta ett kritiskt förhållningssätt. Man kan generellt säga att det ingår i en akademisk utbildning att på olika vis kunna inta ett kritiskt förhållningssätt i förhållande till det aktuella ämnet. Vi överväger förstås alltid hur detta kan göras tydligare, däremot anser vi att de insatser som redan görs (exemplifiera vad som är ett kritiskt förhållningssätt vid nästan samtliga föreläsningar och genom sättet att ställa frågor som ska förberedas inför seminarierna) är tillräckliga. Slutsatsen är därför att ingen särskild åtgärd behöver vidtas i detta avseende.

Gällande önskemålet om utökad tid på tentamen är det en synpunkt som då och då framförs. Såvitt vi känner till är det dock inte en fråga som vi som kursansvariga kan bestämma över, utan det beslutet tas centralt på Stockholms universitet. Men vi kan däremot framhålla det som vi brukar säga under kursens gång: frågorna som ställs på tentamen är givetvis anpassad till den tid som studenter har till sitt förfogande och att bedömningen av tentamenssvaren givetvis utgår från att frågorna på tentamen ska besvaras inom en viss tid. Vidare kan sägas att vi alltid är noga med att se till att de frågor på tentamen återspeglar undervisningen (flera studenter framhåller också detta som något positivt i kursvärderingen!) och att har man deltagit vid föreläsningarna och seminarierna så ska det vara både möjligt och görbart att besvara frågorna på ett insiktsfullt vis under den tid som tentamen går. Slutsatsen är därför att ingen särskild åtgärd vidtas, eftersom vi som kursansvariga saknar möjligheter att påverka den tid som står till förfogande vid tentamen.

När det gäller synpunkten om förinspelade föreläsningar förefaller det så att förhållandevis många studenter verkar vara nöjda med upplägget och andelen inspelade föreläsningar och andelen föreläsningar som gick direktsänt via Zoom (6 föreläsningar var förinspelade,

medan 17 föreläsningar gick live via Zoom). Det finns för- och nackdelar med båda dessa sätten att ge föreläsningarna. Vi har emellertid inför kursomgången HT21 gjort följande överväganden. Merparten av studenter har tidigare framfört önskemål om fler "live-föreläsningar" i Zoom än inspelade föreläsningar, vilket vi tagit fasta på. Under tidigare kursomgångar har fler föreläsningar gått inspelade, men vi har förändrat detta efter önskemål från studenter. Vi menar också att de föreläsningar som går inspelade så att säga måste fylla någon större funktion. Vi har därför tänkt så att de föreläsningar som går inspelade är sådana föreläsningar som studenter kan ha nytta av under hela kursens gång och rör sådana teman/ämnen som studenter önskar kunna få repetera. Genom att låta just dessa föreläsningar gå inspelade, kan studenter lyssna på dem flera gånger. En annan aspekt som måste vägas in vid andelen inspelade/live-föreläsningar är möjligheten för studenter att kunna se sina lärare och kunna ställa frågor direkt till dem just under det undervisningstillfället. Utifrån denna aspekt väger fördelarna utan tvekan över för "live-föreläsningar". Slutsatsen är därför att ingen särskild åtgärd vidtas, utan att balansen mellan vilka föreläsningar som går inspelade respektive live fortsatt övervägs på samma vis som tidigare.

Angående kurslitteraturen och "Kriminalrättens grunder" kan sägas att vi som kursansvariga alltid överväger vad som ska utgöra den obligatoriska kurslitteraturen och reflekterar därför alltid över olika alternativ. Emellertid ser vi att det i nuläget inte finns något alternativ till "Kriminalrättens grunder" vad gäller att på ett övergripande vis – och med tillräckligt djup och på ett akademiskt vis – framställa straffrättens allmänna del. De eventuella alternativa böcker som finns på marknaden motsvarar inte de krav som kan ställas på litteratur som ska ingå som obligatorisk kurslitteratur på universitetsnivå. Vidare ser vi att det finns en fördel med att använda både "Kriminalrättens grunder" och brottsbalkskommentarerna som obligatorisk kurslitteratur: vi menar att de kompletterar varandra på ett mycket bra sätt. Avseende "Kriminalrättens grunder" har del studenter tyckt att vi lärare har varit otydliga vad som gäller "gärningsculpa". Vi vill här passa på att nämna att det både i kursbeskrivningen och på kursintroduktionen betonas att avsnittet om gärningsculpa kan läsas översiktligt och att det i övrigt inte är något som man som student ska fokusera på under kursens gång. Detta har även poängterats flera gånger under kursens gång. Slutsatsen är därför att ingen särskild åtgärd vidtas, eftersom det i nuläget inte finns något lämpligt alternativ till "Kriminalrättens grunder" som lever upp till de krav som måste ställas på sådan litteratur som ska ingå på en kurs på universitetsnivå.

Eventuella förändringar mot bakgrund av kursvärderingen

Frågan om eventuella förändringar har beskrivits, reflekterats över och klargjorts i den föregående rubriken. På det stora hela är vårt odelade intryck att studenterna är mycket nöjda med hur kursen bedrevs HT21, vad gäller bland annat innehållet, upplägget och

genomförandet. Vi ser därför inte någon anledning att göra några större förändringar av kursupplägget och liknande (annat än vad som redan nämnts ovan). Vi kan dock passa på att säga att till nästa kursomgång (VT22) kommer examinationsalternativet att förändras: från examinationsalternativ 2 ("endast källmaterial, inga anteckningar") till examinationsalternativ 4 ("kurslitteratur, källmaterial, anteckningar tillåts").

I tillägg: i nuvarande stund (9 februari 2022) har Juridiska institutionen fattat beslut om att undervisningen och examinationen för kurser som inleds under VT22, B-period, ska ges såsom före pandemin. Det betyder för straffrättskursens del att både ordinarie tentamen och omtentamen under VT22 kommer att genomföras som en webbaserad salstentamen fysiskt på plats i aktuella tentasalar på Stockholms universitet. I enlighet med examinationsalternativ 4 kommer studenter som skriver dessa tentor att få ta med sig den obligatoriska kurslitteraturen till tentamen.

Men *om* undervisningen helt eller delvis (till följd av ett förändrat smittläget och Folkhälsomyndighetens eventuella nya råd och rekommendationer samt av eventuella nya beslut från Stockholms universitet centralt och/eller beslut från Juridiska institutionen) ska bedrivas digitalt också under vårterminens andra hälft, kommer vi på motsvarande sätt som skedde inför kursomgången HT21 att höra med studenterna i vilken utsträckning som de önskar genomföra seminarieundervisningen via Zoom eller i undervisningssalar.

Övriga kommentarer

Det kan tilläggas att utfallet av tentaresultatet från den ordinarie tentamen HT21 mer eller mindre var identisk med den ordinarie tentamen VT21. Det tyder dels på att kvaliteten på undervisningen mellan kursomgångarna håller en mycket jämn nivå, dels att det finns ett mycket nära samband mellan undervisningen och examinationen eftersom examinationen (alltid) baseras på den undervisning som bedrivits under innevarande termin. En sista aspekt som bör beröras i en kursrapport av det här slaget är utfallet på frågan som rör vilken tid som studenter lagt ned på sina studier. Av sammanställningen rörande den frågan framgår att cirka 42% av de som besvarade kursvärderingen ägnade 40 timmar eller mer åt sina studier. Vi vill därför understryka att vi utgår från att studenter bedriver studier på heltid och att vi ser ett omedelbart samband mellan den tid som studenter lägger ned på förberedelser inför (framför allt) seminarieundervisningen och utfallet på tentan. Vi vill därför understryka att kursen kräver att man som student lägger ned 40 timmar (inkl. schemalagda föreläsningar och seminarier) i veckan.

Kursrapport: grundkursen i straffrätt, 15 hp, HT 21
Kursansvariga: Dennis Martinsson och Annika Suominen

Bilagor

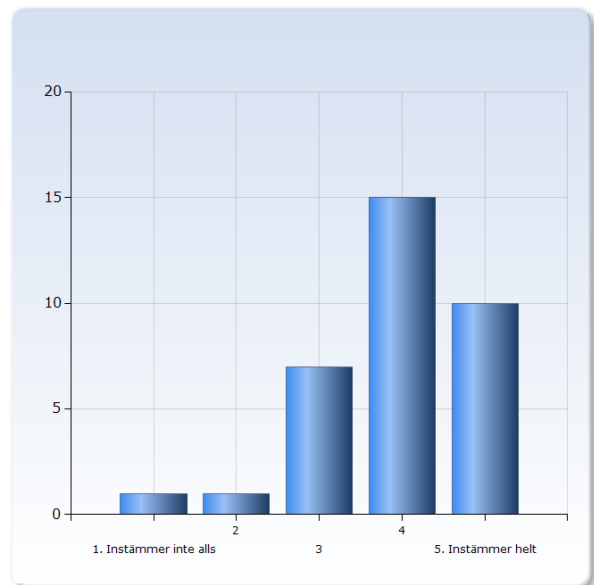
Till denna kursrapport bifogas sammanställningen över de kvantitativa universitetsgemensamma frågorna.

Straffrätt HT21

Antal svar: 34

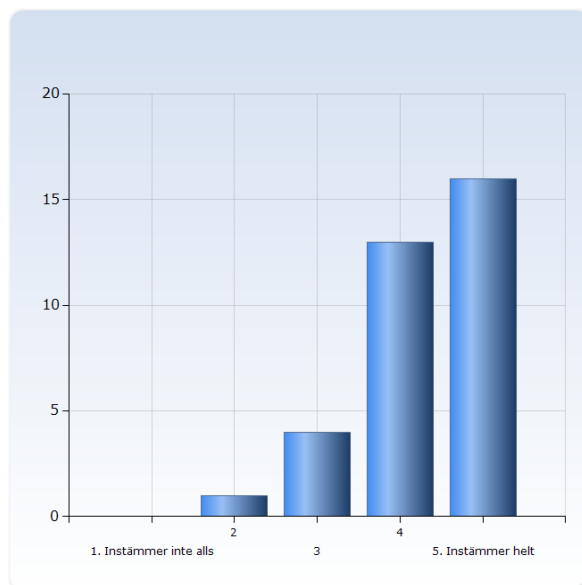
1. Överlag är jag nöjd med kursen.

Överlag är jag nöjd med kursen.	Antal svar
1. Instämmer inte alls	1 (2,9%)
2	1 (2,9%)
3	7 (20,6%)
4	15 (44,1%)
5. Instämmer helt	10 (29,4%)
Summa	34 (100,0%)

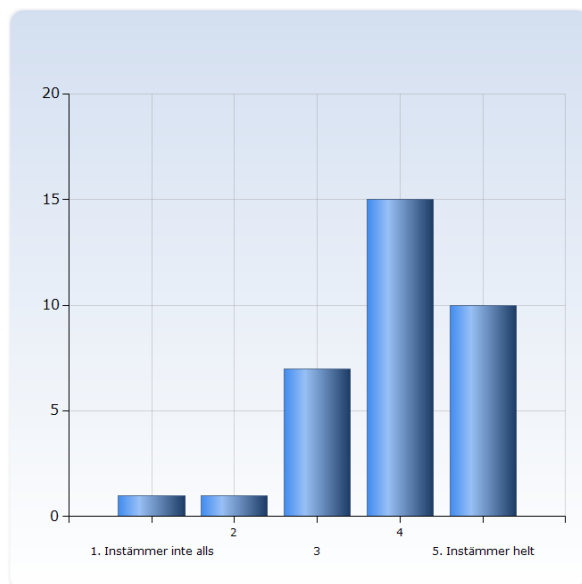
2. Kursens ämnesinnehåll var relevant för att jag skulle uppnå de förväntade studieresultaten.

Kursens ämnesinnehåll var relevant för att jag skulle uppnå de förväntade studieresultaten.	Antal svar
1. Instämmer inte alls	0 (0,0%)
2	1 (2,9%)
3	4 (11,8%)
4	13 (38,2%)
5. Instämmer helt	16 (47,1%)
Summa	34 (100,0%)

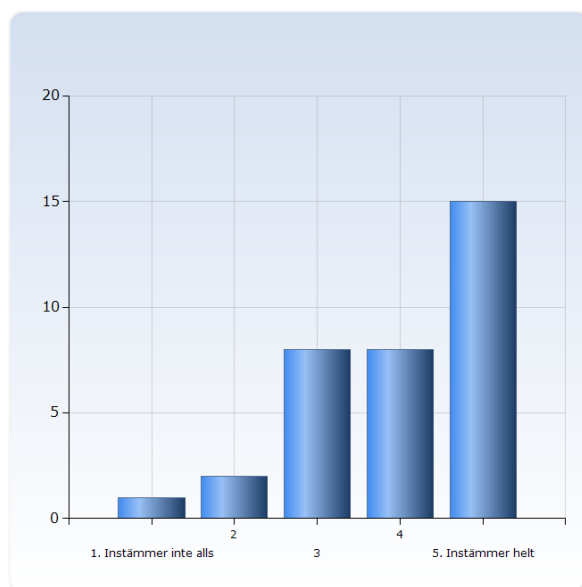
3. Undervisningen gav mig goda förutsättningar att uppnå de förväntade studieresultaten.

Undervisningen gav mig goda förutsättningar att uppnå de förväntade studieresultaten.	Antal svar
1. Instämmer inte alls	1 (2,9%)
2	1 (2,9%)
3	7 (20,6%)
4	15 (44,1%)
5. Instämmer helt	10 (29,4%)
Summa	34 (100,0%)

4. Examinationen/erna prövade hur väl jag uppnått de förväntade studieresultaten.

Examinationen/erna prövade hur väl jag uppnått de förväntade studieresultaten.	Antal svar
1. Instämmer inte alls	1 (2,9%)
2	2 (5,9%)
3	8 (23,5%)
4	8 (23,5%)
5. Instämmer helt	15 (44,1%)
Summa	34 (100,0%)

5. I genomsnitt har jag per vecka lagt ner ungefär följande antal timmar på kursen, sammanlagd tid inklusive självstudier.

I genomsnitt har jag per vecka lagt ner ungefär följande antal timmar på kursen, sammanlagd tid inklusive självstudier.	Antal svar
4 - 9	2 (6,7%)
10 - 15	1 (3,3%)
16 - 21	2 (6,7%)
22 - 27	1 (3,3%)
28 - 33	7 (23,3%)
34 - 39	4 (13,3%)
40 - 45	9 (30,0%)
46 - 51	2 (6,7%)
52 - 57	0 (0,0%)
58 - 63	2 (6,7%)
Summa	30 (100,0%)

